

בדיני מוקצה

בדיני מוקצה דסימן רס"ה

סימן ס"ז

בדיני ביטול כלי מהיכנו

הטעמים באיסור ביטול כלי מהיכנו, והנפ"מ בכלי
חד פעמי ועוד

ה"ה הכא כיון שאין יכול להשתמש בכלי
להוציא ממנו את השמן ולהוריק לכלי אחר,
וכל כה"ג אסור.

ואבתי יש לעיין מה הדין בכלי שנשבע עליו
שלא ישתמש בו אלא רק פעם אחת
(ולא יוציא עוד ממנו לכלי אחר ולא ישתמש בו
כלום) אם גם ככה"ג אסור לטפטף עליו שמן.
אולם נראה פשוט שגם ככה"ג הדין כנ"ל שהרי
על ידי קיבול השמן נאסר לו להשתמש בכלי,
ואפילו דבר היתר לכאורה היה אסור לו לקבל
בו, כיון שמיד מתהפך הכלי למוקצה.

(הערת רבינו. אך תליא במוקצה לצעלים ושרי
לאחרים אם הוא מוקצה, והנה חוס'
בשבת מ"ו ע"ב כתבו דתרומה ציד ישראל לא
הוי מוקצה כיון דחזי לאחרי, וא"כ ה"ה הכא,
וא"כ לדידהו יהא מותר לקבל דבר הימר אף
שנשבע כיון דהשבעה לא חיילא על אחרים, אבל
להר"ן דהכל תליא בצעלים, יהא כאן ביטול כלי

א) בשבת דף מ"ג. אמר רב יוסף דהטעם דאסור
לקבל צינה בכלי, ואסור לקבל שמן מטפטף
מהגר משום איסור ביטול כלי מהיכנו, עיי"ש.

והנה לכאורה, האיסור של ביטול כלי מהיכנו
הוא מפני שהכלי עומד לשימוש מסוים
והוא מצטלו. ואעפ"כ נראה פשוט שגם כלי
העומד לשימוש לפעם אחת בלבד ואח"כ משליכים
אותו לאשפה - אסור לקבל בו שמן המטפטף.
ואעפ"פ שאין מצטלו משימוש אחר שהוא מוכן לו,
אלא רק מחליט וקובע שהשימוש היחיד יהיה זה
(ומאי שנא האי שימוש משימוש אחר), מ"מ ודאי
שאסור, כיון שהאיסור לא רק מפאת שמפסיד
את השימוש בכלי אלא [גם מה] שמצטל הכלי
וכאילו קובעו צארץ והוי ליה כזונה, וכמו שכתב
רש"י שם בסוגיא, שכיון שאסור לטלטלו מחמת
השמן הו"ל כזונה, וגם כאן עושה כן.

וגם לטעם השני שהזכיר רש"י שם שכשמצטל
הכלי מהיכנו הוי ליה כסותר את הכלי,

מהיכנו, ועי' בחזו"א בקונטרס המוקפה מש"כ
צפלוגמת החוס' והר"ן).

*

ב"י שמלאכתו לאיסור - לקבל בו מוקפה
(ב) יש לדון אם מותר לטלטל כלי שמלאכתו
לאיסור לצורך קיבול שמן המטפטף מהנר.
דכלי סתם אסור לקבל דמצטלו מהיכנו, והנידון
הוא בכלי שהוא כבר מוקפה, וכיון שמותר
לטלטלו לצורך גופו, רוצה לטלטלו לכה צורך.

שורש הספק הוא צפמ"ג הכא סי' רס"ה
צמשצנות זהב אות א'. דהנה צסי' ש"י
מצינו כמה טעמים לאיסור ציטול כלי מהיכנו,
או משום צונה דהוי כמחצר צטיט (שצת מ"צ)
או משום דמיחזי כסותר (שצת קנ"ד) או מפאת
דמשנהו מכלי היתר ועושהו מוקפה (שצת מ"ג
א') ואיכא נפ"מ צין הטעם דמוקפה לטעם
דסותר - אם מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור
לקבל צו שמן המטפטף, דאם טעם האיסור הוא
משום מוקפה, יהיה מותר כיון שהכלי כבר היה
מוקפה קודם לכן, אבל אם טעם האיסור משום
צונה או סותר, יהיה אסור לקבל שמן כיון שעד
עתה היה אפשר להשתמש בכלי לצורך גופו
ומקומו ועתה אסור ליטלו ממקומו, כ"כ צפמ"ג.

עוד כתב, דגם אם טעם האיסור משום מוקפה,
אסור ליטלו להדיא לצורך השמן, דאין זה
נחשב לצורך גופו מפאת שהתועלת שלו תהיה רק
למחר (שהלא צצת השמן אסור). וכל הנפ"מ
יהיה צאופן שכבר הגציה את הכלי לצורך מקומו
דמדינא מותר לטלטלו עד מקום שירצה, דצכה"ג
אם הטעם משום מוקפה מותר.

אם הצלת מחר נחשבת צורך
(ג) והנה, מצואר דעתו דהפמ"ג דלצורך מחר לא
נחשב צורך גופו. ולכאורה היה אפשר ללמוד
הלכה זו, מהא גופא דאסור לטלטל כלי שמלאכתו
לאיסור מחמה ללל, אע"ג שעל ידי זה יוכל
להשתמש בכלי למחר, ויהיה זה צורך מחר.

ודעת רבה צצת קכ"ד א' דאף כלי שמלאכתו
להיתר אין לטלטלו אלא רק לצורך גופו
ומקומו, ואפ"ה אמר רבה שמותר לקחת כלי
ולהניח על גצי צינה שנולדה צצת לשומרה
(וכדמוכח מכל דוכתי דהציאו צגמ' צצת מ"ג
דשרינן הצלה מצויה) הרי דנחשב צורך גופו
אע"ג שהשימוש צצינה רק למחר.

ועל כרחק צריכים אנו למימר צציאור ההצדל
צין לוקח הכלי שמלאכתו לאיסור מחמה
ללל שאסור, למניח כלי על צינה שמותר, דמחמה
ללל לא נחשב שימוש בכלי (אלא הצלת הכלי) לכן
אסור, אבל שימוש צצציל הצלה דצינה ודאי נחשב
שימוש של עתה.

וא"כ לכאורה צאופן הנ"ל שכתב הפמ"ג שכלי
מוקפה יכול להיות מותר לקבל צו שמן
רק אם כבר הגציהו אבל להגציה להדיא כתב
הפמ"ג דאסור כיון דלצורך מחר לא נחשב צורך
גופו, לכאורה צציאור זה צדצרי הגמרא צצת
קכ"ד, יהיה מותר כיון דחזינן צגמרא דשימוש
של הצלה שפיר נחשב שימוש ויהיה מותר.

בדאיכא דבר מותר בב"י

(ד) ואם כבר מונח חפץ היתר צחוך הכלי
שמלאכתו לאיסור, דצכה"ג מותר להניחו
תחת השמן וגם אם טעם איסור משום צונה,
וכיון שלא יאסר אח"כ צטלטול לצורך מקומו,

שהרי הוא צסיס לדבר האסור והמותר, הנה גם
זזה יסבור הפמ"ג שרק אם הכלי כבר צידו
מותר, ואם לא אסור, דאף צצסיס לאסור ולמותר
לא יתיר הפמ"ג להגציהו לצורך תועלת של מחר.
(ועיין במש"כ לעיל בהערה צסוף אות א').

והנה הר"ה צפרק מי שהחשיך דף קנ"ד צ' כתב צסוף דבריו
די"ל דקרנא דאומנא הו"ל כלי שמלאכתו לאיסור. ולכאורה קשה
א"כ יסירו מעל החמור צידים כיון שיש כאן תועלת החמור,
ולכאורה מוכח מכאן לצורך מחר לא מהני להחיר וכדעת
הפמ"ג, אך י"ל דהתם צפעולה של הורדת קרנא דאומנא לא
חשיבא שימוש אלא רק הצלה. ועדיין יש לחקור נורך מקומו
של מחר מהו, ואין ראיה מהר"ה מהא דלא החיר מחמת נורך
מקומו של החמור גופא כיון דהתם עיקרו להצלה וכנ"ל, וצאמת
המחיר שם הקשה לגצי הצלת המקום שאם החמור ימות לא
יהיה מקום, ויל"ע. (להלן צסימן ש"ח נכתב זזה עוד צצריכות).
צחילה לדוד דן אם מותר לקחת פטיש מחמה לצל כשצדעתו
גם לפצח אגוזים לא עתה אלא רק אח"כ צסוף היום. וכתב
להיתר ודייק זה מדינא דהפמ"ג.

*

נומל בלי לצורך שלא יכשלו באיסור

(ה) צטעם הדין דאין נותנים כלי לקבל שמן
המטפטף, כתב רש"י צדף מ"צ (צחד
טעמא) שהוא משום שאין כלי ניטל אלא לצורך
דבר הניטל, ולכן אין נותנים כלי לשמן המוקצה
המטפטף.

ויש לעיין צגוונא שנוטל כלי שלא לשם המוקצה
צעצמו, אלא על מנת שלא ינזקו צמוקצה,
וכגון שיש צציתו פירות טבל ולא איכפת לו
צהצתם שלא איכפת ליה שילכו לאיצוד, אלא
רוצה לכסותם כדי שלא יצואו לאוכלם צטבלן,
האם הו"ל צכלל אין כלי ניטל אלא לצורך דבר
הניטל, או שמא כיון שאין זה לצורך המוקצה
גופיה מותר.

ולענין טלטול מן הצד צאופן שיש פירות טבל
או ערלה על שולחן [ובצ"ה"ג שהשולחן
לא צסיס כגון שלא הניח צכוונה אלא שכת,
וכדומה], ורוצה לטלטלם כדי שלא יכשלו לאכול
מהם, צפפשות חשיב לצורך דבר המותר, וכמו
צמנער מת על מנת שהכהנים יוכלו להכנס
דחשיב טלטול מן הצד לצורך דבר המותר
כדמציאר צגמרא, וא"כ יש לנו להוסיף ולדון כנ"ל
לגצי טלטול כלי לצורך דבר המותר כדי שלא
יכשלו צו אם כה"ג חשיב דבר המותר.

נומל בלי לצורך דבר האסור והמותר יחד
(ו) ואם נאמר דהה"נ מותר, יש לעיין צאופן
שחושב על שניהם - שלא יכשלו אנשים
צפירות הטבל וגם צאמת רצונו שלא ילכו לאיצוד.
דהנה לענין טלטול מן הצד צכה"ג שרצונו
צתרוייהו יש לומר שאסור, וכדחזינן צסוגיא דריש
נוטל דף קמ"צ לגצי מטלטל חינוק ומוקצה צידו,
ורוצה צטלטול החינוק וגם רוצה צמוקצה לשעשע
החינוק דאסור צכה"ג (כן עולה מהסוגיא
ומהחזו"א שם והארכנו זזה לקמן סימן ס"ח
ועוד), וא"כ יש לומר דה"ה הכא הוא מותר רק
כשאינו חושב כלל על המוקצה.

אך יש לחלק, דמה דמשמע שם דצטלטול מן
הצד אסור כשכוונתו לשניהם, הוא דוקא
התם, ומפאת דצצירא ליה להחזו"א דהיתר
טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, אינו היתר
מחמת עצמו - דטלטול לצורך היתר מותר, אלא
שאם כוונתו להיתר חשיב כאילו אין מטלטל את
המוקצה אלא רק את ההיתר (כיון שאין כוונתו
אליו, ומטלטלו שלא צהדיא) ולכן, כאשר כוונתו
גם לדבר האסור הרי אין להחשיב לו כאילו לא

טלטל את המוקצה, ולא החירו לו חכמים, ולפי"ז יש לומר דסברא זו היא דוקא בטלטול מן הדא, אבל טלטול כלי לצורך דבר הניטל הוא היתר מחמת עצמו - שכל שנוטל לצורך דבר הניטל מותר, וא"כ לא איכפת לן מה שמחזירין גם לתועלת של מוקצה, שהרי מותר לו לטלטל.

במניח כלי תחת הנר בשוגג או בלא איכפת ליה

כשהניח כלי תחת הנר בשוגג

(ז) בטעם הדין של "אין מניחים כלי תחת הנר" כחז"ל רש"י (בחד טעמא) כיון שאסור לצטל כלי מהיכנו, וזמא שמושיבו במקום שלא יוכל ליטלו משם, הוי כקוצע לו מקום ומחזרו צטיט דמי למלאכה.

והנה, כל זמן שהמוקצה עדיין לא נפל לתוך הכלי, יכול ליטול את הכלי משם ולמנוע את קביעתו למקומו. ולכן אם הניח את הכלי בזווה כדי שהמוקצה יכנס לכלי, באמת מחויב להסיר את הכלי ממקומו. אבל יש לדון אם הניח הכלי בשבת בשוגג, שלא הצחין שיש שם שמן שיטפטף לתוך הכלי, וינא והלך מציתו, וזכר שהניח הכלי, אם מחויב לחזור לביתו קודם שיטפטף השמן לכלי צציל למנוע ציטול כלי מהיכנו, וצפרט אם יש טירחא מרובה בחזרתו. וצפשוטו יש לומר שמחויב לשוב לביתו. דנהי דהנחת הכלי היתה בשוגג, מ"מ יש כאן איסור בשוגג. והיינו דוקא צכה"ג שאחר שיפול השמן יהא ניחא ליה, כיון שחס על השמן, ולכן גם אם הנחת הכלי היתה בשוגג, מ"מ כיון דעתה ניחא ליה - הכלי ייעשה צסים, והו"ל מצטל כלי מהיכנו.

אך יש לומר דצכה"ג שהטירחא לחזור מרובה וכדאי לו להפסיד מעט שמן וצלצד שלא יצטרך לחזור, לא חשיב ניחא ליה. אולם אם נחיר לו שלא לשוב, אז שוב יהא ניחא ליה, (והוי כגלגל החוזר, וכמש"כ בחוס' צצ"מ דף ל' תוד"ה אף, לענין פרה אדומה), שאם עלה עליה זכר לא ניחא ליה שהרי יפסיד את הפרה שדמיה יקרים, אבל אם נחיר לו שוב יהא ניחא ליה, והחס אזלינן בחר טבע הדברים צעלמא שניחא ליה ולא מה שעתה מחמת שנאסרת לא ניחא ליה. אך כל זה חס, אבל משא"כ הכא באמת מחמת האיסור לא ניחא ליה, והכן.

ואם ניחא דהחס יש ראשונים החולקים על שיטת החוס', א"כ צידון דידן יהא מלוי צפלוגחא דהחס, לדעת חוס' שאם נחיר לו יהא ניחא ליה, הרי שגם כאן כן הוא וחשיב ניחא ליה, אבל להני ראשונים דפליגי על שיטת חוס' חס צפרה אדומה כאן באמת לא יהא ניחא ליה. אולם נראה לומר חס דכו"ע צצרי דעת חוס' ומה שכתבו קמאי דאזלינן בחר אילו לא היתה נאסרת כוונתם בחוס' (ויל"ע צקוצן הערות. וצאגלי טל פסיקא ליה בחוס').

(ח) ולכאורה יש לו ענה שלא יצטרך לשוב שיחליט צצמוצאי שבת ישפוך את השמן וא"כ הוי כלל ניחא ליה, אבל יש לדחות כיון שכעת ניחא ליה שלא יטפטף השמן על הקרקע. או שיש לו ענה שיפקיר את הכלי, וא"כ לא יהיה הכלי צסים כיון שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, שהרי משום כך אין צסים צשל חצירו וגם צהפקר אין אדם אוסר דבר של הפקר. ולפי"ז, צכל ציטול כלי מהיכנו יש לו תקנה לקחת כלי של הפקר ולהניחו תחת השמן, ולא שמענו זה.

ובמהרש"ם צדעת תורה דן צמניח על דבר של הפקר אם נעשה צסים, ואייתי ראה מהא דהצייתוסים הניחו צצנים וצאו עמי הארץ ונטלו, וחזינן דהוה צסים, ואע"ג דהוי

הפקר, ו"ע ממתני' דכלאים פ"ז משנה ד' שאין
אדם עושה כלאים בשביעית.

כשלא איכפת ליה בנפילת השמן

(ז) ואם לא ניחא ליה שיפול על הכלי רק שלא
היה לו מקום אחר להניח את הכלי והניחו
שם, יש לעיין אם צריך להסיר את הכלי ממקומו
כדי שלא יטפטף השמן לתוכו, וזה תלוי בגוף
הדין אם דכה"ג נעשה צקים או לא. ובאמת יש
לעיין בדבר זה, אם מותר להניח כלי תחת שמן
המטפטף כשלא ניחא ליה בשמן ולא איכפת ליה
בנפילתו רק שאין לו מקום אחר לכלי. ואפשר
לומר דזה תלוי בפלוגתא תרומת הדשן והמג"א
במניח מוקצה על צקים ולא איכפת ליה היכן
מניח. אך אפשר דכה"ג שמניח כלי תחת השמן
תרוייהו יודו שלא נהיה צקים, דכל פלוגתאם היא
באופן שרונה להניח את המוקצה, רק לא איכפת
ליה היכן מניח, אבל משא"כ הכא שאין לו כל
ענין שהמוקצה יהיה בכלי, ולא גרע ממי שמביא
שולחן למקום ויודע שעכו"ם עלול להניח כסף על
השולחן דלא הוי צקים אף שהוא הביא את
השולחן. ואפשר לחלק, דשולחן עדיין חסר את
פעולת ההנחה של הנכרי, משא"כ בשמן
המטפטף כבר מטפטף ממילא ואולי נחשבת
הנחתו לפעולה.

(י) ואם אינו יודע כלל שהשמן מטפטף כאן וגם
לא ניחא ליה והניח הכלי סתם, הוי ליה
כשוכח ואין עליו איסור כלל, ואפילו שלמעשה
הדבר נעשה ע"י פעולתו, לא איכפת לן שהרי
הפעולה לא היתה מדעת, והו"ל כשוכח דשרי.
(אך באמת יש לו תקנתא להחליט שינער אח"כ

השמן מהכלי דא"כ הוי ליה כדין שליפי זוטרי
לקמן דף קנ"ד דשרינן, ומיהו איכא דסברי דרק
במקום הפסד שרי שליפי זוטרי).

*

ביטול בלי באינו מתכוין

(י"א) באורחות חיים (ספינקא) צקי' רס"ח הביא
שאיסור ביטול כלי מהיכנו הוא דוקא
באופן שהשמן יפול צודאי לכלי, אבל אם יפול
לכלי רק על דהרוב לא חשיב ביטול כלי, כיון
דהוי ליה דבר שאינו מתכוין ולא פסיק רישא.
ולכאורה צריך ביאור, הרי כל רצונו הוא שיפול
השמן לכלי, וגם אם אין ודאי שיפול לכלי ולא
הוי פסיק רישא, מ"מ הוי מתכוין ולא פסיק
רישא.

ואפשר להבין בדעתו באופן אחר. דאיסור
ביטול כלי מהיכנו באופן שמתכוין
לדבר אבל אינו מתכוין למהות הדבר, חשיב אינו
מתכוין, ולכן בעניינינו אפילו שידע שאם יפול
לכלי יתבטל הכלי, חשיב אינו מתכוין כיון שאין
כוונתו למהות הדבר לביטול הכלי. ולכן כאן
החשיבו לאינו מתכוין, וי"ת.

ונפ"מ בזה גם לענין נידון אחר, אם הולך ליפול
חפץ, וכיון שאינו רוצה שיפול החפץ על
הקרקע, מביא בעל חי שיקלטנו, ועי"ז ימות
הבעל חי, ואין זה פסיק רישא שהחפץ יפול על
הבעל חי, אם מותר. דאם נימא כנ"ל דכה"ג
שאין כוונתו לנטילת נשמתו של הבעל חי, אלא
רק רוצה שלא יפול על הקרקע עדיין חשיב אינו
מתכוין והוא מותר. וכל זה צריך ראיה.

לאו דוקא אלא גם אם לא הניחן אסור לפתוח
החבלים והכוונה דמכותו נהיו תחת המוקצה.

*

גדרי בסיס לטביל ואם נחשב בסיס
למותר ולאסור

בדעת הג"א

י"ג) אמרינן בגמ' דף מ"ג חזית של טבל
שנצרה בשבת מציא כלי אחר ומניח
תחתיה, ואין צוה ציטול כלי מהיכנו, דטבל מוכן
הוא אלל שבת שאם עבר ומיקנו מתוקן.

ויש לעיין לדעת הג"א שהוצא במג"א סימן
רס"ה, שאם יש דבר היתר בכלי מותר
להניח בו עוד מוקצה, דאין צוה ציטול כלי
מהיכנו כיון שמותר לטלטל הכלי הנעשה בקיס
לדבר המותר והאסור. איך יהיה הדין כשצכלי
אין דבר המותר ממש אלא יש שם טבל דאפשר
לתקנו, האם גם צכה"ג לא הוי ציטול כלי
מהיכנו, וניחשביה להכלי כבקים לדבר שהוא
מותר אחרי שיתקנוהו, לענין זה שיוכל לקבל בו
מוקצה בשבת.

י"ד) דזה ודאי, שכל זמן שלא תיקן הטבל אסור
לטלטל את הכלי ולהציאו אל המקום לקבל
בו המוקצה, רק שהנידון הוא לא לענין לטלטל
את הכלי, אלא לענין אם כבר מחזיק בידו מוקצה
בשוגג ורואה להשליכו מידו לתוך כלי כזה שיש
בו טבל, האם אסור לו לעשות כך מפאת הדין
דציטול כלי מהיכנו [וי"ל צעוד אופן - כשצכלי
כבר מונח היתר וטבל, ומותר לו לטלטל הכלי
למקום המוקצה, אלא שלאחר שהמוקצה יפול

ואכתי יש לעיין (בסוגיא דף מ"ב) במקבל ציפה לכלי ורואה
בקיום הציפה, וגם רואה שמכנס בכלי, אם שייך לומר כיון
שעכ"פ אינו רואה בציטול הכלי חשיב ליה כאינו מתכוין.

בעצת המהרי"ל לפלג השולחן

יב) כתב המ"ב (סימן רס"ה ס"ק ו') בשם
מהרי"ל, שמותר להניח כלי מצעוד יוס
תחת השולחן, וצצבת לאחר האכילה יקח את
השולחן ממקומו, ונמצא שהכלי עומד מעצמו
תחת הנר, כיון שלא עשה כלום. ומשמע שצצבת
עצמה לא התירו לעשות כן להניח תחת השולחן
ואח"כ להסיר את השולחן. ויש לעיין אם הניח
צצבת את הכלי תחת השולחן, והסיר את השולחן
לשבת אחרת, אם מותר.

ואגב יש לומר לענין עצת מהרי"ל. דהנה
אמרינן בסוגיא דף קנ"ד דמציא כרים
וכסות ומניח תחתיה, ומסקינן דוקא צשליפי
זוטרי, אבל צשליפי רצרי אסור, כיון שמצטל כלי
מהיכנו, ונראה פשוט דה"ה אף כשהצמה
עמדה מעצמה ליד הכרים והכסות, נמי אסרינן
להחיר החבלים, ולהפיל השליפי רצרי. ללא
תימא שיש לדמות למהרי"ל שאחרי שהכלי נמצא
מותר להסיר השולחן וה"ה הכא אחרי שהכרים
צמקומם כבר והצמה נעמדה לידם, דזה אינו,
דהתם לא קעביד מידי צנפילת המוקצה לכלי אבל
הכא, פתיחת החבלים שעי"ז נופל המוקצה,
חשיבא כמניח בידים המוקצה על הכלי ואסור,
דפתיחת החבל הוי כצידקא דמיא סנהדרין דף
ע"ז דחשיבא כוחו.

ואע"פ שזה פשוט לכאורה, כתבנו זאת מחמת
לשון רש"י שם שכתב "והא מצטל כלי,
כרים וכסות כשמניחן תחת דבר שאין ניטל
מצטלן מהיכנו" דמה שכתב הלשון "כשמניחן"

למחכו, המוקצה שניתוסף והטבל שכבר היה, יהיו יחד חשובים יותר מההיתר, ואז הנידון הוא כנ"ל, והלדדים, האם הטבל נחשב למוקצה ומתחשב יחד עם המוקצה או שמאטרף יחד עם ההיתר ומותר וממילא נשאר עליו דין צסים להיתר ולאיסור], והנה אם נחשיב את הטבל כהיתר, לגבי צסים, יש לומר שאם שכת את הטבל שם בכלי, שזכהאי גוונא בשוכת, אין עושה צסים, ג"כ אין להחשיב את הכלי לצסים להיתר ולאיסור, דבאמת יש להסתפק להיפך, אם שכת היתר בכלי שיש בו מוקצה האם מדמיין לגדרי צסים לדבר האסור למימר דלא הוי צסים להיתר, ואכמ"ל, ועתה, גם אם נימא דלא מדמיין היתר לאיסור ואה"ג הכלי יחשב כצסים גם להיתר, עדיין י"ל דזה דוקא לגבי שוכת היתר, דיש לומר אכן סהדי דניחא ליה, וכעין דאיתא במשנה ברורה סי' ש"ט ס"ק כ"ז שזעשה לטובת חבירו עושה צסים גם באינו שלו, אבל כאן כששכת הטבל גם אם לא ניתן לו מעלה כמו בשוכת היתר גמור, אלא נחשיב כאילו שכת שם את הטבל, אז מה נדון עליו, שאין כאן בכלי היתר אלא איסור.

ומסברא היה אפשר לומר שמותר להניח בכלי כזה מוקצה. משום שאם הדין של עבר ותקנו מחוקן מועיל לענין ציטול כלי מהיכנו, א"כ זה מועיל גם להחשיבו צסים לאיסור ולהיתר. אך אין זה מוכרח דעדיין יש לומר שהסברא של אם עבר ותיקנו מחוקן יכולה לומר רק שאין כאן ציטול כלי, אבל לא כמו שיש בכלי דבר היתר, ונ"ע.

לחלק בין טבל לדבר מותר

מ"ו) והנה ידועה קושיית הגרע"א בגליון אר"ת סימן רס"ה, איך משכחת לן איסור ציטול כלי מהיכנו הא כשרופה לטלטל יכול להניח בכלי היתר לדעת הג"א, ואז יהיה מותר לטלטלו כיון שאין מוקצה לחצי שבת.

ומצינו בזה ג' תירוצים (והוצאו להלן זהערה), אבל עכ"פ זה ודאי שלענין הילכתא אסור לקבל שמן מוקצה בכלי, וכן אסור לקבל כל מוקצה אחר בכלי אע"פ שיכול להוסיף אחר"כ דבר המותר. וא"כ יש להעמיק, איך אנו דנים להחשיב כלי עם טבל כצסים להיתר מפאת שיכול לתקנו אחר"כ, הא לכאורה אין זה עדיף מהוספת דבר המותר אחר"כ בכלי שאין זה מועיל למנוע את האיסור ציטול כלי מהיכנו, והוא הדין בטבל שרק אחר"כ יהיה מחוקן.

אך יש לחלק שכאן ההיתר מונח כבר עתה בתוך הטבל עצמו, משא"כ להוסיף אחר"כ דבר המותר לא יועיל לענין ציטול כלי מהיכנו (וכמו שחילקו תוס' בסוגיא צין נטילת צינא מהכלי לחיקון טבל), ולכן שייך לדון להיתר.

והג' תירוצים אלו הם. באמרי בינה מ"י דדמי למה שכתבו תוס' דלא אמריין אם עברו ונטלו נטול, אבל קשה דהא חזינן באפרוחים דאמריין דמהני צידו להפריט, אע"ג דהשתא צסים, וא"כ תיקשי דלא אמריין עבר ונטלו, והפשוט דיש חילוק בין אם הוי באיסור או בהיתר, וא"כ לית לן כאמרי בינה. ובחזו"א סי' מ"ח ס"ק מ' כתב ד' תירוצים חדא לדעת הר"ה דבאמצע שבת ל"ה צסים ומ"מ אסריין לטבל כלי, וא"כ ה"ה בהאי אסור ומותר דמ"מ יש כאן ציטול, אך אינו מספיק לדעת ההג"א. עוד חירך לדעת הרשב"א והר"ן דציטול לשעה אסור, ונ"ע הא במקום הפסד שריין וכדשליפי זוטרי, וא"כ גם כאן לישרי לקבל צינא ושמן שלא יופסדו מפאת דיכול להוסיף דבר המותר, ונריך תלמוד בזה.

טבל אם עבר ותקנו לענין מיגו

דאיתקצאי

מ"ז) ודע, שלענין מיגו דאיתקצאי אין את הנידון הנ"ל לענין טבל, אם מחמת שעבר ותיקנו מחוקן לא נאמר על הצסים מיגו

הוי מוקצה, והלכך כשמתקן אח"כ אמרינן אין מוקצה לחצי שבת].

ועי' בחזו"א סימן מ"ז אות ח' בארוכה בטעמא דמילתא דטבל אס עבר ותיקנו מתוקן, ויש לדון לדבריו אס ניחא כל האמור כאן. ואגב יש לשאול להמגיני שלמה והגרע"א היכא דהוי שבת ויום טוב סמוכין אמאי אי עבר ותיקנו מתוקן, הא צדין השמשות מיתסר הן מטעמא דדבר מזה והן לטעמא דצריה, וי"ל דמ"מ הו"ל מוקצה מחמת יום שבעה, שהרי אילו היה ציוס טוב גרידא הוה שרינן דילמא חול וכל מה דאשרינן רק מפאת דהוה לאחר השבת. אך י"ל לאידך גיסא דסבירא דמחמת יום שבעה לא אמרינן, מפני דכלפי שמיא גליא דצתחילת היום הזה היה מותר, אבל הכא צתחילת היום טוב מיתסר דאס היה אסתמול חול שרינן אף צתחילת היום טוב דמספקא לן דילמא חול אע"ג דהוא יום טוב, משא"כ הכא דאסתמול היה שבת נמצא דאין זמן ציוס טוב דשרינן, ועי'.

לחלק בין הג"א לבריים ובסתות

י"ז) והיה אפשר להציא ראיה לנידון הג"ל אס בטבל ומוקצה יש ציטול כלי מהיכנו, מדברי תוס' צסוגיין דף מ"ג שהקשו צסס הרשב"א סחירת הסוגיות, דהכא אמרינן טבל מוכן הוא אלל שבת, וצדף קנ"ד אמרינן שאס היתה צהמתו טעונה טבל ועששיות אסור לקבלם צכלים אע"פ שמשצצרים, ועמה, אס נאמר שטבל ומוקצה יחד יש צזה מצטל כלי מהיכנו, תוס' היו יכולים לתרץ דצאמת צטבל ליכא מצטל כלי מהיכנו כדהכא אלל דהתם צדף קנ"ד לא היה הטבל עצמו אלל היו הטבל והעששיות יחד, וצטבל ומוקצה יחדיו איכא מצטל כלי מהיכנו (והסיצה היא העששיות). אך דוחק לומר כן, כי צפשטות כוונת הצרייתא שכל חד הוא לחוד, הטבל והעששיות, ולא שניהם ציחד, וי"ל דלכך לא תירצו הכי.

דאיתקצאי, וכגון אס צדין השמשות היה על צסים טבל ומוקצה, ותיקנו תוך השבת. דגס אס לענין ציטול כלי מהיכנו צכלי שיש צו טבל ומוקצה נפסוק לקולא הכא נאסור, דדוקא לגצי דין ציטול כלי מהיכנו שייך לומר שאס יכול לתקן אין להחשיצו כציטול כלי, אבל לגצי מיגו דאיתקצאי אין להסתפק, והצסים יאסר מחמת המוקצה שהיה עליו צין השמשות ולא יועיל מה שמתקן אח"כ את הטבל (וכתצנו עוד צזה לקמן סימן ע"ה).

אלא שהדבר תלוי ועומד איך מתיישבת קושיית תוס' צסוגיא דף מ"ג דהקשו גצי טבל - מה טעם אס עבר ותיקנו מתוקן ולא נימא מיגו דאיתקצאי צין השמשות. דהנה אס התי' על זה הוא כדציאר רש"י צצינה ל"ד צ' (ותוס' שס לענין צית שנפחת) דצאמת צדין השמשות הטבל מוקצה אך אעפ"כ ליכא מיגו דאיתקצאי, א"כ אה"נ צספק דידן י"ל שהצסים חשיצ צסים לדבר האסור. אבל אס הטעם הוא כמ"ס צמגיני שלמה (צסוגיא) וצישועות יעקב סימן רס"א שכיון שצדין השמשות היה מותר לדבר מזה לכן לא הוי מוקצה צדין השמשות, או כמ"ס הגרע"א (תנינא סימן ק"ג) לפי מש"כ הר"ס צדמאי דטבל צדין השמשות לא הוי כלל מוקצה, לפי"ז, צספק הג"ל, אס היה צסים לטבל ולמוקצה יהיה מותר [דצרי הר"ס שהציא הגרע"א הס צהא דאמרינן הלוקח יין מצין הכותים מפריש ע"י צרירה וקשה צמאי עסקינן אס צערצ שבת יפריש כדרכו, ואס צשבת הא אסור, ותי' הר"ס דאירי צדין השמשות וקורא שס, נמצא דצדין השמשות לא

אגב. המפרשים העירו (עי' צמג"ש ופנ"י) דלימרו המוס' דהמס איירי באית ליה פירי אחריני ולכן אסירא צדיעצד. ויל"ע בזה דילמא כיון דלהאי דלית ליה פירי אחריני יהא מותר לו צדיעצד, א"כ לא הוי מוקצה כיון דחזי לאחריני, וא"כ לא הוי ביטול כלי מהיכנו, ואע"ג דלדידיה מימסר,

והא דהקשו תוס' מפאת מיגו דאיתקנאי, ולדעת הגרע"א חלי בקנס, משום מיגו דאיתקנאי דאכילה, אצל יעויין צמגיני שלמה עולה מדבריו דאם לדידיה יש פירי אחריני אסירא לכל העולם, אצל צהגות אהל משה להגרע"מ מפינסק ז"ל צסוגיין כתב דשרי לאחר שאין לו פירי אחריני.

בדיני מוקצה דסימן רע"ז

סימן ס"ח

כמה אנפי בטלטול שולחן ועליו נרות

(א) בטלטול שולחן ועליו נרות ודבר המותר, דאין השולחן צריך, יש לדון בארבעה אופנים.

בשמטלטל לצורך מקום השולחן בלבד.

כשמטלטל לצורך מקום השולחן וגם צעיל להאיר במקום השני. כשמטלטל רק לצורך המקום, אך מה שאינו מנער הוא לא משום פסידת המקום אלא שאם ינער יפסד האור. מה יהיה הדין כשהתחיל לצורך מקומו והמשיך ועלה בדעתו שיהיה נוח ליה שיהיה אור במקום השני.

הנה בנידון טלטול מן הצד לצורך שניהם - דבר האסור ודבר המותר, צתהילה לדוד סי' רע"ז אות ה' נקט לאיסור ודייק בן מהמג"א סק"ח. וכן דעת הבית מאיר, וכן דעת החזו"א. ולפי"ז אם מטלטל שולחן ועליו נרות דולקים לצורך מקומו וגם צעיל להאיר במקום אחר יהא אסור לדעת האחרונים הנזכרים, ולדעת הגרע"א יהיה מותר ראה מה שנכתב בזה בארוכה להלן סי' ש"א. ולכן מי שהתחיל בהיחר כגון לצורך מקומו, יכול להמשיך כרגונו צעיל שצחדר השני יהיה אור. ואם התחילה יודע שיש לו צ' נרעים נחשב לצורך שניהם.

מלמול לצורך השתמשות במוקצה

(ב) אך שעדיין יש לדון לגופו של דבר, האם מי שרוצה להשתמש במוקצה

(דהיינו צורך הנרות) נחשב לנר דבר האסור, או שללצורך האסור הוא רק צעיל שהמוקצה לא יזק, כגון מחמה לכל וכדומה בסוגיא דשבת מ"ג.

והנה דעת הפמ"ג סימן ש"ח סי"ח צמ"ז שלהשתמש בנר חשיבא לצורך דבר המותר. וכן דעת הבית מאיר צסימן רע"ו סק"ג, וכן עולה מדברי המג"א צסימן רע"ו ס"ק י"א דישראל יכול לטלטל נר מן הצד צעיל להאיר במקום אחר.

אבל בחזו"א לענין אכן ציד התינוק דריש פרק נוטל (סימן מ"ז סק"ה) משמע דעמו שללצורך השתמשות במוקצה חשיב לצורך דבר האסור, וכן מצינו דעת החזו"א צמחני' דמוכני דף מ"ד צ', שאם יש על המוכני מעות והשידה נשמטת, והמוכני צסיק, ומטלטל את המוכני צטלטול מן הצד (ע"י השידה) אסור, כיון דחשיב צטלטול גם לצורך דבר האסור, דהיינו המוכני שמשמש להעביר את השידה, בן כח צחזו"א כלים סימן כ"ד סק"צ. ושם הצורך הוא השתמשות במוקצה.

והנה יש לשאול צסוגיא דריש פרק נוטל, דכלכלה ויש בה אכן הסוממת את הכלכלה שלא יפלו הפירות, שריקן לטלטל את הכלכלה, והרי מטלטל גם המוקצה ומשתמש בו, ואם נימא דהפמ"ג דזה מיקרי לצורך דבר המותר, הוה אחי שפיר, אבל

כד נימא כחז"ל במוכני ובחנינוק, וכן דעת התהילה לדוד סי'
רע"ז אות ה', ח"כ אמאי שרי.

ולכאורה יש לומר דשאני באבן דלא חשיבא שימוש אלא מניעת
הפסד של נפילת הפירות, אבל אין הסברה מחוורת. עוד יש
לדון שהאבן חשיבא חדא עם שימוש הכלכלה, ולא דמי למוכני
שהם שני שימושים, וגם זה נריך ראיה, ויעיין היטב בלשון
החז"ל א"ת מועד סי' מ"ז ס"ק כ"ב.

נמצינו, לדעות שטלטול מן הזד, לדבר
המותר וגם לדבר האסור - אסור,
יהיה אסור לטלטל השולחן כשכוונתו גם לצורך
להאיר בחדר השני, וזה רק להסוברים
שהשתמשות במוקפה נחשב כלצורך דבר
האסור.

מלמוד לצורך היתר אך דעתו גם

על האיסור

ג) והנה הסברה שטלטול מן הזד לצורך
שניהם אסור היא כך. דהנה יש להסתפק
במהות ההיתר דטלטול מן הזד לצורך דבר
המותר, אם מפאת דהתירו חכמים כאשר
דעתו לצורך דבר המותר [וכמו דהתירו
בטלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו או
מקומו], ואם זו סיבת ההיתר הרי דלא איכפת
לן מה שיוסיף עוד כוונה גם לצורך דבר
האסור. אך אם נימא דהיתר הוא משום
דכוונתו להיתר מחשיצים לו כאילו מתעסק
בהיתר, דכיון דאין נוגע במוקפה אלא רק
מטלטל מן הזד וכוונתו רק לצורך ההיתר
להכי נחשב שמתעסק בהיתר, לפי"ז אם מוסיף
כוונה גם על האיסור אסור (כי כבר אין
יכולים להחשיב שמגביה היתר אחרי שמגביה
גם איסור וגם היתר). וזו לכאורה סברת
האוסרים טלטול מן הזד לצורך היתר ואיסור
יחד. (עי' עוד לעיל סי' ס"ז אות ו').

ועתה, יש לדון עוד באופנים דלהלן.

באופן שמטלטל את השולחן עם הנרות
לצורך מקום השולחן, והשולחן נשאר
באותו חדר במקום אחר, ואור הנרות יהיה
לו לחועלת אף במקום השני, ולכן לא איכפת
ליה היכן יעמדו הנרות, אבל ודאי שבשעת
הטלטול, דעתו על הנרות - לענין זה שרצונו
שישארו על השולחן להאיר בחדר. והספק הוא
אם זכה"ג אסור, כיון שאם ההיתר בטלטול
לצורך המותר הוא מפאת שכוונתו רק על
ההיתר, ח"כ אם בשעת הטלטול רוצה את
המוקפה ודעתו עליו, אולי גם זה לא הוי
בכלל כוונתו רק על היתר (וגם זה נקרא
שימוש במוקפה). ובסברה יש לומר דזכה"ג
ודאי מותר, רק שיש טעם לדון בזה עפ"י
החז"ל דלהלן.

דלענין חנינוק ובידו אבן ורוצה שהאבן ישאר
ביד החנינוק לשעשעו, כתב החז"ל
שטלטולו מן הזד נחשב טלטול גם לצורך דבר
האסור [כיון שרוצה שהאבן תשאר ביד החנינוק]
והרי זה דומה לאופן הנ"ל בנרות, שאין
מטלטל את האבן כדי שתהיה במקום ההוא
שהולך לשם, אלא מטלטלה שרוצה שתשאר ביד
החנינוק, וכן בנרות בשעת טלטול השולחן רוצה
שישארו כאן להאיר על השולחן. [והיינו
דטלטול שולחן ועליו נרות הוא כטלטול חנינוק
ובידו אבן].

ואולי יש לחלק, דבחנינוק איכפת לו שהאבן
לא תשאר במקומה הראשון אלא תהיה
כל שעה במקומה עם החנינוק לכל מקום
שמטלטלו, משא"כ בנרות לא איכפת לו כלל
שהאור ישאר במקומו הראשון. ואף שצריך

שהגר ישאר על השולחן כי אינם יכולים להשאר
באור, אזל מצחינת האור יכול להשאר היכן
שהיה, רק שיטריך להציא לו צמים אחר. וזריך

תלמוד. אזל אה"ג, אם זריך שהגר יהא סמוך
לאוכל במקומו השני וכדומה, זה כזר דמי
לחינוק עם האזן.

בדיני מוקצה דסימן רע"ט

סימן ס"ט

קערה של כסף המיוחדת לאוכלין ומדליק בה

בגדר כלי שמלאכתו לאיסור

דאיתקנאלי. אך השאלה הייתה צאונה שבת שלא הדליק בה אם היא מוקצה.

ובי"ט הנידון יהיה גם אם הדליק בה, שהרי ציוס טוב אין הקערה צמים מחמת השלהצת, ויהא הנידון אם הקערה נחשבת כלי שמלאכתו לאיסור (כיון שצורך כלל משתמש בו, בשבת, לאיסור) ואסור להשתמש בה, או שיהיה מותר להשתמש בה לצורך אוכל. ונראה פשוט שציוס טוב עכ"פ יהיה מותר להשתמש בה ולא תחשב קערה זו לכלי שמשתמש בו לאיסור.

אולם עדיין יש לעיין ציוס טוב, שהרי מהשמן עצמו אסור להשתמש ציוס טוב משום מכזה, וא"כ לענין אכילה עכ"פ הוי מיגו דאיתקנאלי. ומיהו אם הדליק בה לאחר זאת הכוכבים (וציוס טוב שני יכול להדליק רק לאחר זאת הכוכבים), צכה"ג יהיה מותר גם להשתמש בשמן הנותר עצמו שהרי אין כאן מיגו דאיתקנאלי כיון דאין מוקצה לחצי שבת.

ולענין שבת הוא עיקר הנידון, דיש לדון אם נחשבת שרוב תשמישה לאיסור (בשבת), וממילא יהיה מותר לטלטלה רק לצורך גופו

(א) צביאור הלכה סי' רע"ט ד"ה נר שלא הדליקו, כתב בשם אליה רבה דנר חדש שלא הדליקו בו לא חשיב כלי שמלאכתו לאיסור צהזמנה צלצד, אלא רק אם הדליק בו נעשה כלי שמלאכתו לאיסור, וכדמוכח כן בסוגיית הש"ס שבת (דף מ"ד) ע"כ.

ואם יש לו ספק אם כבר הדליקו בנר זה ורואה לטלטלו מחמה לכל (וזה מותר רק אם לא הדליקו בו) הדבר יהיה תלוי צדין חוקת היחור צדבר שיש לו מחירין, שנסתפק בזה הגרע"א לענין מוקצה צסימן ש"ח לענין מחט שיש לו ספק ממי נצברה.

(ב) עובדא הוי צקערה של כסף, המיועדת להניח בה אוכל, אך צכל ערב שבת מדליק בה נרות שבת (צשמן). ובשבת אחת לא הדליק בה. והשאלה הייתה, האם הקערה נחשבת כלי שמלאכתו לאיסור, או לא.

דבשבת שמדליק בה אין ספק דהוי מוקצה. וגם אחר שכבו הנרות אין להשתמש בה שוב לפירות צאונה שבת, משום מיגו

זה לא יועיל יחוד אפילו אם הדליקו זה (שאמרנו לעיל שצמעשה ההדלקה ייחודה), וגם לאחר ההדלקה עדיין לא חשיבא יחוד. וא"כ לא הויא כלי שמלאכתו לאיסור.

מוקצה מחמת מיאוס ומלאכתו להיות
(ד) צמוקצה מחמת מיאוס כתב צה"ל (סוף סי' רע"ט) דדעת הרמב"ם דהיתר לטלטלו הוא רק לצורך גופו ומקומו ולא מחמה ללל אפילו אם הוי מלאכתו להיתר. אבל דעת בעל המאור וזה"ן משמע שפליגי וסברי דמותר אף מחמה ללל.

ונפ"מ בכל זה צנר מאוס לא צשצת אלא ציום טוב, שציום טוב אינו כלי שמלאכתו לאיסור. ולהלכה יהיה מותר לטלטל רק לצורך גופו ולא מחמה ללל כיון דהוי פלוגתא דהראשונים הנ"ל וצמוקצה ספק להחמיר.

ומקומו, או שמא צאמת קערה זו, כל זמן שלא הדליק זה, צמילתא קיימא שמיועדת היא לצורך אוכל וכך רוצ תשמישה, ומה שציום השבת היא מוקצת לאחר שהדליק זה הוא מלד מיגו דאיתקצאי, אבל לא ניתן לה (מחמת זה) דין צפנ"ע של כלי שמלאכתו לאיסור.

ואפשר לומר, דצמעשה ההדלקה זה יחודה לרוצ תשמיש של הדלקה ציום שבת, ונהייתה כלי שמלאכתו לאיסור. אולם צפשטות נראה שמותר, ולא מקרי הקערה כלי שמלאכתו לאיסור.

(ג) וצחוס' שבת (דף מ"ד ב' ד"ה "מה") מצואר שגר של מחכת קודם שהדליקו צו הוא כלי שמלאכתו להיתר וגם אם מיחדו אז לאיסור לאו כלום הוא. ונמצא שלא כל יחוד מועיל לאיסור הכלי, ע"ש.

ולפי"ז י"ל שצקערה זו שעיקר תשמישה להיתר,

בשו"ע סימן ש"ח

סימן ע'

מלמול דוד המלך ע"ה שנסתלק בשבת

בהא דלא מלמולו לדוד המלך ע"ה בשבת ע"י בגדיו או ע"י
ס"ת שבחיקו, והחידושים היוצאים לדינא

ואם כדצריו שהצגדים מותרים לצנו, הרי זו
ראיה לדעת הפוסקים הסוברים שצגדים
שלצו צהם לא מהני למת כיון שצטלים, דלכן
לא טלטלו צצגדיו. ונראה שאם צכיקו של מת
יש צפצים צכה"ג יועיל לצו"ע כמו ככר או תינוק,
וצכה"ג לא יאמרו שזה צטל להצגד.

כלי שמלאכתו לאיסור שאין בו שימוש
אם עושה בפיס ואם ממלמולין מת עמו
(ב) ולכאורה יש לדון צחירוך המג"א והט"ז
שאני צגדי מלך שאסורים לשאר צני אדם,
הא עכ"פ צגדים אלו דינם ככלים שמלאכתם
לאיסור, וא"כ הדבר תלוי ועומד צפלוגתת
אחרונים צכלי שמלאכתו לאיסור שאינו ראוי
צצצת לשום שימוש של מלאכת היתר לצורך גופו,
אם עדיין מותר לטלטלו לצורך מקומו (עיין
צשלמי יהודה צארוכה), ותלוי גם צנידון
האחרונים צכלי שמלאכתו לאיסור שאין בו שימוש
גם צימות החול כגון כלי מעיר הנידחת שאסור
צהנאה, אם מותר לצורך מקומו, יעויין צזה
צשו"ת אצני נור (או"ת סי' ג"ה). אך אפשר לומר
דלצני הצגדים לא שייך צריך למקומו כלל שאינו חופס מקום.

(א) מצואר צשו"ע (סי' ש"א סעיף ג') דהמירו
לטלטל מת ע"י ככר או תינוק והוא הדין
ע"י כל חפץ, וכגון צגדים, וצסעיף ד' איתא דאם
המת לצוש, אפשר לטלטלו גם צלא ככר או
תינוק. וצציאור הלכה כתצ שאינו מוסכם, כיון
דיש סוברים שהצגדים טפלים אליו.

והנה המג"א והט"ז הציאו צסם השל"ה להקשות
מדוד המלך ע"ה שהצריכו להציא לו ככר
או תינוק כמצואר צסוגיא דפרק צמה מדליקין
(דף ל'), והרי היה לצוש צצגדיו. וחירו צצגדי
מלך שאני כיון שאסורים לשאר צני אדם וכמוקצה
חשיצי.

ובספר חספות שצת רוצה להשיג ולומר שצגדי
מלך מותרים עכ"פ לצנו, וא"כ אינם
מוקצה. אבל המנחת תינוך מצוה תצ"ז כתצ שצגדי
המלך אסורים לצנו המלך אחריו, ולפי"ז ניחא
דעת הט"ז והמג"א.

ובשו"ת תקל יצחק (סימן י"ט) כתצ להוכיח
דדעת החספות שצת שהצגדים
מותרים לצנו המלך. וא"כ שצה קושיית המג"א
והט"ז למה לא טלטלוהו צצגדיו.

ואם נאמר שגם זכה"ג שאין בו שימוש מותר
לנורך מקומו, מאי איכפת לן שבגדי דוד המלך
ע"ה לא היו ראויים לשימוש, הא אפשר לנורך
מקומו או לנורך גופו - דמתשמש בהם לנורך
גופן, לטלטל בהם את המת.

ובאמת לא קשה כיון דבפמ"ג (ש"ח א"ח ס"ק
ט"ו) כתב דכלי שמטלטלין מת על ידו
הוא דוקא כלי שמלאכתו להיתר, אבל כלי
שמלאכתו לאיסור לא יועיל, כיון שטלטול כזה לא
נחשב לא לנורך גופו ולא לנורך מקומו, וא"כ
ניחא תירוצ הט"ז והמג"א. ועי' בהערה.

ויש ראייה לדברי הפמ"ג דכלי שמטלטלין מת על ידו הוא דוקא
כלי שמלאכתו להיתר, וזה לפי הסוברים שכבר או חינוק מועיל
לטלטל על ידם כלי שמלאכתו לאיסור (עי' ש"ח סעיף ה'), דאם
נימא דלא כהפמ"ג אטו ז' פטישים זה על גב זה יהיה מותר
לטלטל מחמה ללל, (ועדיין יש לעיין בגוונא שצריך באמת את
הפטיש בשביל לפתח בו אגוזים אם יכול להניחו על מת ולטלטלו).

ודיוצא נפ"מ לדינא מדברי הפמ"ג כבר כתב
המהילה לדוד (סי' שי"א אות ד') שאין
לעשות מחיצה המתרת בכלי שמלאכתו לאיסור, כגון
להניח כלי ציטול על תפילין כדי לכסותם מצוה, או
חינוק הננרך לנקציו ועושה בכלי מחיצה צפני
הספרים, דכל זה לא נחשב שימוש בגופו אלא רק
להחיר הלכה. ואם יש צדיק לדבר האסור שנעשה
בשבת לא נוכל לתת עליו כלי שמלאכתו לאיסור כדי
להופכו לבסיס לדבר המותר, וכהפמ"ג.

למה לא מלצלוהו ע"י הס"ת

ג) בתפארת הגרשוני (הוצא ציוסף דעת להגאון
ר' שאול נתנון יו"ד סי' שצ"ט) הקשה למה
היו צריכים לכבר או חינוק הרי היה ספר תורה
צורעו. ומלאנו על זה כמה תירוטים.

בחקל יחזק חירץ שדוד המלך שינא לבוסתן, היה
זה מקום שאסור לטלטל לשם את הס"ת
(והאריך בזה), ואין הספר תורה דומה לתפילין
דחשיצי מלבוש, אלא אינו חשוב מלבוש ואסור לנאח
בו, ואע"פ שהיה כעין קמיע לא חשיב מלבוש. ועוד
י"ל דגם אם הבוסתן היה רשות היחיד לא נטל
הס"ת צורעו, שלמד בספר צדיחו ולא ינא עימו.

והגאון יוסף דעת חירץ שספר תורה של מלך
מותר לקרות בו רק למלך ולא להדיוט
וא"כ אין צוה שימוש, ושלמה המלך בנו גם לא היה
יכול לקרות בו כיון שהיה אונן ואסור בתלמוד תורה,
(גם בשבת שאסור בדברים שבצינעה שאין אנינות
בשבת, מ"מ אסור בדברים שהאכל אסור בהם). ויש
לדקדק הרי עדיין יכל ללמוד בו בדברים הרעים.

ועוד י"ל דלשלמה לא היה שימוש בו מפאת
אונן שפטור מן המצוות והרי היה צריך
להתעסק באציו המת גם בשבת, ואז (בשעת
מעשה שנחעסק בדוד המלך ע"ה) ודאי היה
פטור ואסור לקרות בספר תורה.

ויש לעיין למה הספר תורה לא היה עדיין ראוי
למצותו היינו לשלמה המלך ליטלו על זרעו.
אך נ"ע בזה שהרי היה קודם משיחה ועדיין לא
נתמנה למלך. ולהנ"ל שאונן פטור מכל המצוות
כיון שעסק באציו א"כ היה פטור גם ממצוה זו
של ס"ת על זרעו.

ויש לדון למה גרע מתפילין שאין מניחים אותם
בשבת ודינם ככלי שמלאכתו לאיסור ואעפ"כ
מותר לנורך גופו ומקומו. ואולי הספר תורה חשיב
מוקנה מחמת חסרון כיס (וגם אם נחשב ככלי
שמלאכתו לאיסור כבר נכתב בזה לעיל בסמוך).

סימן ע"א

חידושים במוקצה מחמת חסרון כים

פלפולא חריפתא בדין לקח בטעות מוקצה דחסרון כים

דהתירו טלטול מוקצה מפני הדליקה (כמבואר
בסי' של"ד סעיף ז' ס"ק ו') הוא מפאת
דחיישינן שלא יעבור איסור יותר חמור.

אך מבואר בסעיף ה' שע"י כיכר או חינוק יש
מחירים לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אפילו
מחמה ללל, וכתב בשער הכיון (אות כ"ד) בשם
הגר"ז שזהפסד מרובה יש להקל. והנה הגרע"א
כתש"ו סי' כ"ז פסק דדוקא בכלי שמלאכתו
לאיסור, אמנם בחזו"א (סי' מ"ז ס"ק י"א) כתב
דה"ה במוקצה מחמת חסרון כים. וא"כ אם נימא
חרתי דינא דהגר"ז והחזו"א להתיר במקום של
הפסד מרובה ולהתיר כן גם את המוקצה מחמת
חסרון כים, א"כ מותר זהפסד מרובה בכלי
שמוקצה מחמת חסרון כים - [ויהיה יכול להניח
כובעו וכדומה על הכלי ויניחנו על הארץ].

אך יהיה קשה לפי"ז בסוגיא דשבת (קנ"ד ז')
בכלים מוקצה שעל החמור דמתיר החזנים
והכלים נשברים, הא אם כדברינו יש לו תקנה
כנ"ל.

מוקצה שיהיה מותר בפלפולא לאחר זמן
(ג) ולכאורה יש לדון שיהא מותר לטלטל את
המוקצה מחמת חסרון כים, זכה"ג שאם
ירפה את ידו ישבר, והשברים יזיקו לקטנים.
דהרי כשישבר יהיה מותר לטלטל את השברים

(א) יש לעיין במי שלקח צידו בטעות מוקצה
מחמת חסרון כים אם חייב להרפות את
הכלי מידו, ואפילו שישבר, או שמותר לו עכ"פ
להניחו על הקרקע.

דהנה במ"ז (ש"ח ס"ק י"ג) כתב שזלקח בטעות
מוקצה מחמת חסרון כים אין היתר של
נמצא צידו, דהיתר זה אמרינן רק בכלי שמלאכתו
לאיסור דאם לקחו לצורך גופו או מקומו יכול
אח"כ להלך עמו.

ובבלי שמלאכתו לאיסור, המ"ז דן כשלקחו
באיסור, דהיינו שלא לצורך גופו
ומקומו, אם ג"כ מותר להמשיך ללכת עם הכלי,
ודעת החזו"א (סי' מ"ט ס"ק ח') שמותר - שהרי
הוא לצורך מקומו שצריך את ידו, ואף שיכול
לנער, לא מצינו בכלי שמלאכתו לאיסור שיהא
אסור לטלטל לצורך מקומו היכי דאפשר בנייעור.

והשתא יש לעיין כנ"ל בלקח באיסור בטעות
מוקצה מחמת חסרון כים, אם חייב
להרפות מידו את הכלי - ואפילו שישבר, או
שמותר לו להניחו על הקרקע.

(ב) ומחמת הפסד ממון לצד אין להתיר טלטול
מוקצה, שהרי חזינן שאפילו כלי שמלאכתו
לאיסור לא התירו לטלטל על מנת שלא יגנב, ומה

י"ד) לחלוק על האי היתר דשרי לדחוף מוקצה ע"י מקל, וממילא, מותר ליטול השברים צידו (או במקל - ונחשב כמטלטל צידו), א"כ כבר עכשיו יהיה מותר לו לטלטל.

ונראה דלהסביר שכתב בחזו"א (סי' מ"ז ס"ק כ"א) דההיתר לטאטא את הבית הוא לא רק משום גרף של רעי אלא מפאת דחשיבא מתעסק בהיתר וכנטילת פסולת מהאוכל וחוב מהיין (עיי"ש), א"כ יש לדון עוד ולהחיר לו כאן לטלטל הכלי שצידו מאותה סבירא, והיינו, שלא נחשב לו שמטלטל ומתעסק במוקצה אלא מפנה המקום, ומתעסק בהיתר ולא באיסור.

אך צריך תלמוד אם אפשר להחיר מסבירא זו גם כאן. כיון דחזינן בשבת (דף מ"ה ע"א) שהחירו להכניס נר חנוכה לתוך הבית מפני החצרין, והחירו כן רק משום שדאי לסמוך על ר' שמעון בשעת הדחק, והרי התם ג"כ שייך לומר הסבירא הנ"ל שמותר ליטול ולהכניס הנר חנוכה מפני שנחשב למתעסק בהכשר המקום ולא בטלטול מוקצה, ולא אמרו כן, ומצוה שלא בכל דבר נחשב מעשהו כמכשיר המקום.

שובר בלי בהרפיית ידו אם הוי

סותר, והנפ"מ

ה) ולכאורה היה לדון להחיר לו שלא להרפות ידו מהמוקצה, כיון שאם ירפה ידו יסתור את הכלי, שהרי ישבר. ונהי דהוה מקלקל ולא הוי על מנת לתקן, מ"מ עדיין אסור מדרבנן. ואין לומר שמה שמרפה אצבעותיו לא חשיבא כוחו ואין כאן מלאכה, וכדחזינן כן לכאורה בסוגיא ובשו"ע (יו"ד סי' ג') לענין המרפה סבין מידו, ושטת, דהרפיית ידו לא הוי כוחו ושחיטתו

א"כ כבר עתה יהיה מותר לטלטל בשביל שלא יזיק אח"כ כשישבר, דמאי שנא לאחר זמן מעכשיו, הרי מטלטל את המוקצה בשביל שלא יזקו מהשברים. ואה"נ, אם אח"כ הם לא יזיקו אלא שיטלטלם מחמת היתר גרף של רעי, בכה"ג לא יהיה היתר לטלטל כבר עכשיו, דאין סבירא להחיר עתה מחמת שאח"כ יהיה היתר של גרף של רעי, אבל אם כשישבר הכלי כנ"ל יזיק לקטנים, בזה לכאורה עדיף טפי מגרף של רעי, ויהיה מותר לטלטל כבר עתה.

ומצינו בעירובין פרק מי שהוציאוהו (דף מ"א ב') שהחירו מפני כבוד הצרות להכנס לתוך החוס, ומשמע דמה שמותר להכנס הוא רק כשצריך כבר להתפנות ולא לפני זה ואע"פ שידוע שיצטרך. וא"כ נימא גם כאן לענין היכא שיהיה סכנה לקטנים ע"י השברים שלא נחיר לו קודם אלא רק אחרי שישבר. אך יש לומר דדוקא בהיתר של כבוד הצרות אמרינן כן שלא החירו רק כשנכנס למצב של כבוד הצרות ולא קודם, משא"כ כאן (והרי חזינן לכאורה גם בכבוד הצרות שמותר לקחת אצנים מיד גם קודם שנחפנה ואכמ"ל).

לתלות בדעת הט"ז והמ"ב

ד) ועדיין היתר זה תלוי ועומד במחלוקת הט"ז והמ"ב והחזו"א.

ראם נאמר שמותר לדחוף מוקצה על ידי מקל לצורך מקומו וכמ"ש הט"ז (סי' ש"ח ס"ק י"ח) וא"כ אח"כ כשישבר והשברים יזיקו יוכל לדחפו ע"י מקל ולא יהיה מוכרח לטלטל המוקצה צידים, א"כ עתה שמטלטל צידים - אין להחיר, אך אם נימא כמ"ש בחזו"א (סי' מ"ז ס"ק

הני אחרונים אפשר דהרפיית ידו מהכלי תחשצ
לו לסותר.

וא"כ אם נימא דלהני אחרונים איכא צוה
מלאכת סותר מדרבנן, יש לחזור לנידון
דין ולעיין באדם זה המחזיק את המוקצה מה
חמור טפי, טלטול מוקצה או מלאכת סותר
מדרבנן דהרפיית ידו. ואין לומר דעל טלטול
מוקצה יעבור ממילא צעצס הרפיית ידו מהכלי,
וא"כ אין כאן כל כך גד של טלטול מוקצה
דהא בלא"ה קעבר, זה אינו, דהרפיית היד לא
חשיבא טלטול מוקצה כיון דדמי לניעור,
וכדאמרינן בס"י רס"ו סעיף י"א דביש בידו
מוקצה צדין השמשות יזרקנו (ולכאורה יזרקנו
לא דוקא אלא ירפה אצבעותיו), וא"כ יש לדון
מה יותר חמור.

ולבאור יש לומר שכיון ששורש מלאכת
סותר מדאורייתא, הוא יותר
חמור מטלטול מוקצה דהוי דרבנן (פסחים
מ"ח א'). וכמו דמנינו צמ"צ סימן רע"ח
סעיף א' במלאכה שאינה צריכה לגופה -
דעדיף לטלטל נר מוקצה לחולה שאין צו
סכנה מאשר לכבותו גם אם הכיבוי הוא
מלאכה שאינה צריכה לגופה כיון דעיקרו
מהתורה. אך יש לחלק כיון דכיבוי הוא יותר
חמור (עיי"ש צמ"צ) וממילא אין ראיה כ"כ
מכיבוי. וחוס' סוכה דף ל"ו ב' ד"ה בשבת, כתבו
דמוקצה יותר חמור מכרמלית. ויעוין בשבת (נ"ד ב') בדברי
קמאי מה יותר חמור מלאכה שאינה צריכה לגופה או
מוקצה.

ועב"פ, על פי כל הנ"ל יש לנו לומר שיטלטל
את המוקצה מחמת חסרון כים ולהניחו
על הקרקע ולא ישבור את הכלי.

פסולה. אין לומר כן, שהרי מנינו צדיקא דמיא
בכח ראשון דחשיבא כמו לענין שחיטה ורציחה,
וכן צורה חן בקשת שרק ע"י שמרפה את ידו
החץ יוצא. רק שבאמת קשה מאי שנא שחיטה
דהרפיית היד מצידקא דמיא.

ובתבואות שור (יו"ד ס"ק ב') כבר הקשה
צשו"ע הנ"ל (שמקורו צרשצ"א)
מצידקא דמיא, ותירץ דבסבין פתיחת ידו כמאן
דליתא כיון שהוא עיכב ע"י סגירתו ועכשיו סילק
את עיכוזו, ובלא עיכוזו גם הייתה נעשית
הפעולה, משא"כ צדיקא דמיא עושה מעשה של
פתיחה והמים באים מכח ראשון. ולכאורה צריך עיון
בסברתו שהרי מ"מ בתחילה סגר ידו וכשפתח בטלה פעולתו
הראשונה, ופתיחת ידו עכשיו היא פעולה חדשה. ועדיין יש לדון
בסברת התבואות שור לענין יורה חן ששחיטתו כשירה ותייב
משום רוח ואכמ"ל. ומ"מ מצוה דעת התבואות שור
שבמרפה ידו ונשבר כלי אין כאן איסור סותר,
כיון דכתב דהרפיית יד הוא כמאן דליתא.

אבל מדעת כמה אחרונים אפשר ללמוד
דהרפיית יד מהכלי יכולה להחשב
כסותר. דציד רמ"ה לסנהדרין (דף ע"ז) ציאר
את החילוק בין צידקא דמיא שחייב בכח
ראשון, ללקח תריס שפטור, דצדיקא דמיא
המים נוגעים בדף ומעוכבים על ידו והוי גירי
כמו כל גירי דהיינו יורה בחן שמרפה ידו
מהקשת. ולדעתו אפשר להצין דהרפיית היד
חשיבא מעשה. ובחזו"א כתב דהמחזיק תינוק
צידו והרפהו ומת חייב משום רוצח. (ויש לעיין
בתשו' אבני נזר אה"ע סי' קפ"ט שדן צפותח
ידו ונפל הגט לידה אם חשיבה נחיתה).
נמנינו דדעת התבואות שור כנ"ל שהמרפה ידו
ונשבר הכלי אין כאן איסור סותר, אבל לדעת

לא, ושצירת הכלי הוי פסיק רישא. וכן דניס לגבי המוציא פתילה ממנורת נפט על מנת למלא נפט והפתילה נכזית אם חשיצא פסיק רישא או גוף המלאכה.

פותר בקלקול ובגרמא

(ז) ועוד יש לומר שיטמוט הכלי אע"פ שישצר כיון שמלאכת פותר בקלקול קילא. ולהסוברים (בסי' ש"מ ס"ג זמ"צ ס"ק י"ז) דצתרי דרצנן מקילים בפסיק רישא, יש לנו לומר דאיכא הכא תרי דרצנן מקלקל וגם אינה צריכה לגופה ואולי גם שלא כדרך. וכן יש לומר עוד שכל שאינו פותר צידים ממש מותר, וכדכתב בהגהות הגר"א (סי' ש"ד ד"ה "שאינה מחזקת") דשרינן להסיק בכלים ואין צוה פותר כיון דהוה גרמא. אך יש לחלק ולומר דדוקא התם באש אינו פותר שהסמירה באה אח"כ ע"י האש, משא"כ במשמית מידו שנשצר מיד. (ודצרי הגר"א ז"ת שהרי אשו משום חציו וגם זה דמי להצית בגופו של עצד).

ואפשר לפשוט כל הספק הנ"ל מסוגיא דדף קנ"ד ע"ב, דאמרין לגבי "היתה צהמתו טעונה כלי זכוכית" דמתיר החצלים והם נופלים ומשתצרים, ומבואר זמ"צ (סי' רס"ו) שאפילו בכלים יקרים אם אינו יכול להניח כרים וכסתות תחתיהם ירפה והם ישתצרו. ותיקשי הא הוי ליה פותר וא"כ יטלטלם כדי שלא ישתצרו, אלא ע"כ שהטעם הוא ככל הטעמים דלעיל - או דלא הוי פסיק רישא, או משום דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה, או דמלאכת פותר צכה"ג קילא. ועכ"פ נמצינו שיטמוט מידו.

ובן אפשר להוכיח עוד מדצרי המ"צ צכה"ל סי' רס"ו סעיף י"ב ד"ה יכול לילך, דצמקין של

הרפיית היד אם חשיב פסיק רישא

(ו) ועדיין יש לומר שלא יטלטל אלא ירפה ידו וישצור, כיון שסתירת הכלי בשצירתו הוי רק דבר שאינו מתכוין. ואע"פ שרוב פעמים ישצר, יש לומר דרוב פעמים עדיין לא חשיב פסיק רישא. וצמהרש"א שכתב לענין פותח דלת דהוה פסיק רישא, שכל שעל הרוז הוא כן - חשיב פסיק רישא, אך צריטצ"א (יומא דף ל"ד ד"ה אצ"י אמר) כתב דלהחשיב פסיק רישא צענין ודאות, וזה לשונו "כל דאפשר צשום צד צלא מלאכה לא חשיב פסיק רישא" וכן איתא צשיטה מקוצצת פרק קמא דכתובות דף ו' ע"ב לענין צקיאין צהטייה. עוד יש לומר שהרי לדעת הערוך פסיק רישא דלא ניחא ליה שרי, וצשעת הדחק סומכים על הערוך. וא"כ, אי אפשר להקל לו צטלטול מוקצה כיון שלדעת הערוך אין כאן פותר.

אולם אפשר לומר דצצירה זו של הכלי לא חשיבא פסיק רישא אלא גוף המלאכה. וכמו שכתב הגרע"א על מה שכתבו תוס' צכתובות (דף ו' א' ד"ה האי) צשם הערוך דדעת הערוך שמפיס מורסא להוציא ליחה הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה, ותמה הגרע"א (צדרו"ח) שזה חשיב עושה המלאכה, ולא פסיק רישא, וז"ל "מפיס מורסא מכיון להמלאכה לפתוח המורסא דזהו המלאכה אלא דאין צריך לגופה להוציא ולהכניס אויר אלא להוציא ממנה ליחה, ופשיטא דזה אסור כמו כל מלאכה שאינה צריכה לגופה". וא"כ אולי גם כאן ששומט את הכלי מידו לא הוי פסיק רישא אלא המלאכה עצמה וא"כ חשיב פותר. אך מ"מ יש לומר דחשיב פסיק רישא, כיון שרצונו הוא רק להשמיט את הכלי מידו ותו